

Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie
Wydział Teologiczny Sekcja w Tarnowie

Kierunek: teologia

Specjalność: kapłańska

Poziom: jednolite studia magisterskie

Nazwa przedmiotu:

LITURGIKA
(*Rok liturgiczny*)

Forma zajęć: wykład

Rok studiów: III

Semestr: zimowy (5) i letni (6)

Wymiar: 30 godzin

Punkty ETCS: 2

Forma zaliczenia: zaliczenie z oceną

Prowadzący: ks. dr Andrzej Dudek

Koordinator sylabusu: ks. dr Andrzej Dudek

Wymagania wstępne:

Wiedza, umiejętności i kompetencje społeczne nabyte podczas zajęć z liturgiki fundamentalnej i na temat Liturgii Godzin, zaprezentowane na roku II.

Cele:

Student zna koncepcję i teologiczny sens roku liturgicznego; historię, wymiar teologiczny i aktualną celebrację poszczególnych obchodów w roku kościelnym, ze szczególnym uwzględnieniem anamnezy Misterium Paschalnego Chrystusa jako centrum i fundamentu rocznego cyklu liturgicznego.

Treści kształcenia:

- T_1. Próba definicji roku liturgicznego; Misterium Paschalne Chrystusa jako fundament i centrum roku kościelnego; teologiczny (sakramentalny, misteryjny i anamnetyczny) sens roku kościelnego.
- T_2. Koncepcja czasu a zbawienie; chrześcijańska koncepcja czasu (czas kosmiczny i greckie koncepcje czasu: *chronos*, *kairos* i *aion*).
- T_3. Niedziela: nazwy, treść teologiczna, zgromadzenie niedzielne.
- T_4. Główne etapy kształtowania się roku liturgicznego.
- T_5. Rok liturgiczny po reformie Soboru Watykańskiego II: układ roku liturgicznego; nowy kalendarz liturgiczny.
(dodatkowo krótkie przedstawienie schematu roku liturgicznego w kościele greckokatolickim, ze względu na słuchaczy pochodzących z tego obrządku)
- T_6. Katechetyczny, pedagogiczny i katechumenalny wymiar roku liturgicznego.
- T_7. Pascha chrześcijańska: pochodzenie, tradycje paschalne w Kościele pierwotnym; treść teologiczna.
- T_8. Triduum Paschalne: historia, sens teologiczny, zreformowana liturgia.
- T_9. Okres Wielkanocny: historia i sens teologiczny; oktawa Wielkanocy, niedziele wielkanocne, uroczystości Wniebowstąpienia Pańskiego i Zesłania Ducha Świętego.
- T_10. Wielki Post: historia, symbolika biblijna i znaczenie teologiczne; Niedziela Palmowa i Wielki Tydzień.
- T_11. Boże Narodzenie i Epifania: geneza, data, sens teologiczny; oktawa i okres Bożego Narodzenia.
- T_12. Adwent: geneza i treść teologiczna.
- T_13. Uroczystości i święta Pańskie w okresie zwykłym: rys historyczny, treść teologiczna.
- T_14. Biblijne i teologiczne podstawy kultu Najświętszej Maryi Panny w Kościele.
- T_15. Liturgiczne obchody ku czci Najświętszej Maryi Panny w ogólnym Kalendarzu Rzymskim; uroczystości maryjne w Kalendarzu Rzymskim dla diecezji polskich.
- T_16. Kult aniołów: podstawy biblijne, aktualna liturgia.
- T_17. Kult świętych w liturgii rzymskiej: historia kultu męczenników i wyznawców; sens teologiczny; uroczystość Wszystkich Świętych a Dzień Zaduszny.
- T_18. Kalendarz liturgiczny: założenia teoretyczne i umiejętność posługiwania się normami roku liturgicznego dla właściwej celebracji Misterium Paschalnego.

Efekty kształcenia:

- E_1: potrafi scharakteryzować posoborową koncepcję i teologiczny sens roku liturgicznego (TMA_W07)
- E_2: podaje historyczne i współczesne definicje (próby definicji) roku kościelnego (TMA_W03)
- E_3: wskazuje główne etapy kształtowania się roku kościelnego w liturgii rzymskiej (TMA_W06)
- E_4: zna aktualną strukturę roku liturgicznego w liturgii rzymskiej (TMA_W07)

- E_5: zna historię oraz treść teologiczną poszczególnych okresów i najważniejszych obchodów roku kościelnego w liturgii rzymskiej (TMA_W15)
- E_6: rozumie (i w związku z tym potrafi uzasadnić) posoborową koncepcję i teologiczny sens roku liturgicznego (TMA_U01, TMA_U02)
- E_7: posiada teoretyczną i egzystencjalną orientację odnośnie do okresów liturgicznych i obchodów w aktualnym Kalendarzu Rzymskim w celu twórczego włączenia się w działalność Kościoła (TMA_U06, TMA_U15)
- E_8: dostrzega związek czasu i astronomicznego (kalendarzowego) rytmu życia ludzkiego z rokiem liturgicznym jako szkołą wiary i pobożności chrześcijańskiej (TMA_U07)
- E_9: w sposób pełny, świadomy i czynny uczestniczy w celebracjach roku liturgicznego (TMA_K03, TMA_K07)
- E_10: potrafi przygotować celebracje roku liturgicznego w wymiarze katechetycznym, pastoralnym i praktycznym (TMA_K02)

Metody i narzędzia dydaktyczne:

- M_1. wykład informacyjny (konwencjonalny)
- M_2. wykład konwersatoryjny
- M_3. wykład problemowy
- M_4. Indywidualna lektura wybranych artykułów, poza godzinami wykładowymi

Sposoby sprawdzania i warunki zaliczenia:

- W_1. sprawdzian pisemny
- W_2. bieżąca obserwacja studentów i weryfikacja
- W_3. dwie prace pisemne, poszerzające wybrane zagadnienia poruszane w czasie wykładu

Student otrzymuje zaliczenie z pozytywną oceną, gdy:

1. był obecny na wykładach (dopuszcza się 2 nieobecności);
2. oddał obie prace pisemne
3. zaliczył końcowy sprawdzian pisemny, podczas którego studenci odpowiadają pisemnie na pytania w zakresie omawianej na wykładach problematyki (zob. pełny opis przedmiotu). Odpowiedzi są punktowane. Ocena zależy od ilości uzyskanych punktów.

Student, który nie był obecny na wykładach (p. 1) i/lub nie przedstawił pracy (p. 2) nie otrzymuje zaliczenia.

Na ostateczny ocenę zaliczenia (2,0) składa się: ocena z pracy pisemnej (2 x 0,5) oraz ocena z kolokwium pisemnego (2 x 0,5).

Literatura:

Literatura obowiązkowa:

- SOBÓR WATYKAŃSKI II, *Konstytucja o Liturgii Świętej „Sacrosanctum Concilium”*, nn. 102-111, w: *Sobór Watykański II, Konstytucje. Dekrety. Deklaracje*, Poznań 2002, s. 70-73.
- PAWEŁ VI, *Pismo Apostolskie zatwierdzające Ogólne Normy Roku Liturgicznego i nowy ogólny Kalendarz Rzymski „Mysterii Paschalis”*, w: *Mszał Rzymski dla Diecezji Polskich*, Poznań 1986, s. [64]-[65].

Ogólne Normy Roku Liturgicznego i Kalendarza, w: *Mszal Rzymski dla Diecezji Polskich*, Poznań 1986, s. [66]-[74].

Kalendarz Liturgiczny Diecezji tarnowskiej 2015.

AUGÉ M., *Rok liturgiczny. To sam Chrystus, który trwa w swoim Kościele*, Kraków 2013.

KUNZLER M., *Liturgia Kościoła* (Amateca 10), Poznań 1999.

NADOLSKI B., *Liturgika*, t. 2 *Liturgia i czas*, Poznań 1991.

Rok liturgiczny, red. W. Świerzawski (Mysterium Christi 6), Zawichost-Kraków-Sandomierz 2013.

Literatura dodatkowa (uzupełniająca):

JAN PAWEŁ II, *List Apostolski o świętowaniu niedzieli „Dies Domini”*, Watykan 1998.

KONGREGACJA KULTU BOŻEGO I DYSCYPLINY SAKRAMENTÓW, *List okólny o przygotowaniu i obchodzeniu Świąt Paschalnych „Paschalis sollemnitatis”*, „Notitiae” 259 (1988) n. 2, s. 81-107 (także: „Anamnesis” 26/2001/ n. 3, s. 9-27).

BALTHASAR H. U. VON, *Teologia misterium paschalnego*, Kraków 2001.

BERGAMINI A., *Chrystus świętem Kościoła. Rok liturgiczny. Historia, celebrowanie, teologia, duchowość, duszpasterstwo*, Kraków 2004.

BIANCHI E., *Niedziela: dzień Pana, dzień człowieka*, Poznań 1998, s. 85-189.

BOGUNIEWSKI J., *Misterium Paschalne w roku liturgicznym*, Kraków 1997.

BRZEZIŃSKI D., *„Chrystus wczoraj i dziś, i na wieki”. Anamnetyczny wymiar roku liturgicznego*, Toruń 2010, s. 237-541.

BRZEZIŃSKI D., *„Sacratissimum triduum crucifixi, sepulti, suscitati”*. Wokół teologicznego sensu Triduum Paschalnego, w: *Confitemini Domino, quoniam bonus. Księga pamiątkowa dedykowana śp. księdzu profesorowi Adamowi Durakowi SDB (1949-2005)*, red. J. Nowak, Warszawa 2007, s. 275-283.

BRZEZIŃSKI D., *Katechetyczny wymiar roku kościelnego*, w: *Katecheza w Kościele i dla Kościoła*, red. R. Czekalski, Płock 2006, s. 323-328.

BRZEZIŃSKI D., *Katechumenalny i mistagogiczny charakter roku liturgicznego. Historia i teraźniejszość*, „Studia Theologica Varsaviensia” 47 (2009) n. 1, s. 23-43.

BRZEZIŃSKI D., *Niedziela Palmowa Męki Pańskiej: tradycje i współczesność*, „Studia Płockie” 35 (2007) s. 53-59.

BRZEZIŃSKI D., *Rzymska liturgia stacyjna: odnowiona szansa pastoralna?*, w: *Introibo ad altare Dei. Księdzu Profesorowi Stefanowi Koperkowi CR z okazji 70-lecia urodzin i 45-lecia kapłaństwa*, red. S. Szczepaniec (Papieska Akademia Teologiczna w Krakowie. Wydział Teologiczny. Studia 16), Kraków 2008, s. 133-141.

BRZEZIŃSKI D., *Teologiczny sens roku liturgicznego*, „Teologia i Człowiek” 4 (2004) s. 151-161.

BRZEZIŃSKI D., *W pielgrzymce wiary przez rok liturgiczny*, Szczecinek 2005.

BRZEZIŃSKI D., *Wokół paschalnych tradycji pierwotnego Kościoła. Geneza, chronologia, kontrowersje, sens teologiczny*, w: *In fide et dilectione. Księga pamiątkowa dedykowana Jego Ekscelencji Księdzu Biskupowi Andrzejowi Wojciechowi Suskiemu, Pierwszemu Biskupowi Toruńskiemu, w dwudziestą rocznicę przyjęcia sakry biskupiej i sześćdziesiątą piątą rocznicę urodzin*, red. A. Nowicki, Toruń 2006, s. 21-38.

CANTALAMESSA R., *Pascha naszego zbawienia. Tradycje paschalne Biblii oraz pierwotnego Kościoła*, Kraków 1998.

CASEL O., *Misterium świąt chrześcijańskich*, Tyniec 2007.

Do Ziemi Świętej. Najstarsze opisy pielgrzymek do Ziemi Świętej IV-VIII w., WAM, Kraków 2010.

- DROZD J., *Maryja w roku kościelnym*, Kraków 1983.
- FERENC E., *Rok kościelny a polskie tradycje (polskie tradycje świąteczne)*, Poznań 1997.
- GLIŚCIŃSKI J., *Wczesnochrześcijańska kontrowersja paschalna do czasu Soboru Nicejskiego (325)*, „Saeculum Christianum” 1 (1994) n. 1, s. 43-54.
- JANIEC Z., *Kult Maryi w Polsce na przestrzeni dziejów*, Wyd. diecezjalne i drukarnia w Sandomierzu, Sandomierz 2013.
- JANKOWSKI A., *Rok liturgiczny w świetle Biblii*, Tyniec 1993.
- MAŁACZYŃSKI F., *Misterium Paschalne w Polsce*, Tyniec 2006.
- MATWIEJUK K., *Triduum Paschalne. Trzy noce Chrystusa zdradzonego i ukrzyżowanego, który zmartwychwstał*, Unitas, Siedlce 2015.
- MIECZKOWSKI J., *Jednoczący charakter liturgii stacyjnej w Rzymie*, (Modlitwa Kościoła. Monografie 1), Tyniec Wydawnictwo Benedyktynów, Kraków 2015.
- NOWAK J., *Maryja w liturgii i pobożności Kościoła*, Poznań 2009.
- OGRODOWSKA B., *Zwyczaj, obrzędy i tradycje w Polsce. Mały słownik*, Warszawa 2000.
- PAŁĘCKI W., *Rok liturgiczny Paschą Chrystusa*, Sandomierz 2006.
- RYAN W., *Adwent, Boże Narodzenie, Objawienie Pańskie* (Modlitwa Kościoła 2), Tyniec Wydawnictwo Benedyktynów, Kraków 1998.
- RYAN W., *Okres wielkanocny i święta Pańskie* (Modlitwa Kościoła 4), Tyniec Wydawnictwo Benedyktynów, Kraków 2000.
- RYAN W., *Wielki Post i Święte Triduum* (Modlitwa Kościoła 3), Tyniec Wydawnictwo Benedyktynów, Kraków 2003.
- ŚWIERZAWSKI W., *Rok liturgiczny naszą drogą z Chrystusem*, Sandomierz 2004.
- URYGA J., *Nigdy ja ciebie, ludu, nie rzuciła. Rok Polski z Maryją*, Włocławek 2001.
- URYGA J., *Rok Polski w życiu, w tradycji i obyczajach ludu*, Włocławek 2002.
- ZALESKI W., *Rok Kościelny*, t. 1: Warszawa 1989, t. 2: Warszawa 1993.